

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Cilt 2, Sayı 3, Kış/Aralık 2022

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARI HANGİ TÜRK CUMHURİYETİNİ MERAK EDİYOR?*

**Social Studies Teacher Candidates Wondering Which Turkish
Republic?**

Araştırma Makalesi • Research Article

Prof. Dr. Halil TOKCAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi ABD
haliltokcan@gmail.com

0000-0002-0312-2471

Geliş Tarihi/Received: 16.05.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 30.06.2022

*Bu çalışmanın bir bölümü, II. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak yer almıştır.

Atf/Citation

Tokcan, H. (2022). Sosyal Bilimler Öğretmen Adayları Hangi Türk Cumhuriyetini Merak Ediyor? *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. (3), 169-180.

Kamu Yönetimi Enstitüsü
Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hangi Türk Cumhuriyeti'ni daha fazla merak ettiklerini ve bunun nedenlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 113 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. Öğretmen adaylarının hangi Türk Cumhuriyeti'ni daha fazla merak edip görmek istediklerini ve bunun nedenlerini yazmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar analiz edildiğinde en fazla merak ettikleri Türk Cumhuriyetleri sırayla; Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan olmuştur. Öğretmen adaylarının bu ülkeleri merak etme nedenlerine bakıldığında Azerbaycan'ı merak nedenleri arasında bize en yakın ve samimi ülke olması, kültürünün bize yakın olması, bir millet iki devlet olmamız; KKTC'yi merak etme sebepleri arasında tatil ve gezi yerlerinin çok olması; Kazakistan'ı merak etme nedenleri arasında ilk ata yurdumuz olması, geniş ve farklı bir coğrafyaya sahip olması; Kırgızistan'ı merak etme nedenleri arasında Cengiz Aytmatov'un bahsettiği yerlerin görülmek istenmesi, Türklerin ilk ana yurtlarından biri olması; Türkmenistan'ı merak etme sebepleri arasında kültür ve yapısının Türklüğe en uygun yer olması, ilk Türklerin yaşam şekline en yakın ülke olması; Özbekistan'ı merak etme sebebi olarak ise Buhara, Semerkant gibi kadim şehirlerin bulunması, kültür ve tarihî benzerlikleri görmek istemesi olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre öğretmen adaylarının Türk Cumhuriyetlerini merak etmeleri ve görmeye önceliğin yakından uzağa doğru ilerlediği, daha yakın yerleri daha fazla merak ettikleri ve merak duygularında Türklerin ana yurtlarını, kültürlerini keşfetme arzusunun da rol oynadığını bize göstermektedir.

Anahtar Kelime: Türk Cumhuriyetleri, Sosyal Bilgiler, Öğretmen Adayı, Merak

Abstract

The main purpose of this study is to reveal which Turkish republics are more interested in the social studies teacher candidates and the reasons for this. The study group of the study consists of 113 social studies teacher candidates studying at the faculty of education of Niğde Ömer Halisdemir

University. The study was conducted with content analysis method, one of the qualitative research techniques. Pre-service teachers were asked to write in which Turkish Republic they would like to see and wonder more about the Turkish Republic and why. When the answers of the teacher candidates were analyzed, the Turkish republics they were most curious about were; Azerbaijan, Turkish Republic of Northern Cyprus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Uzbekistan. When we look at the reasons why teacher candidates are curious about these countries, Azerbaijan is one of the closest and sincere countries among our reasons for curiosity, the fact that its culture is close to us, that we are one nation and two states; Among the reasons to wonder KKTC'y holiday and sightseeing places are many; One of the reasons to be curious about Kazakhstan is that it is our first ancestral home and it has a wide and different geography; Among the reasons to wonder Kyrgyzstan is that Cengiz Aytmatov wanted to see the places he talked about, being one of the first homeland of Turks; Among the reasons to be curious about Turkmenistan are the existence of ancient cities such as Bukhara and Samarkand, and its culture and structure being the most suitable place for Turkishness; being the closest country to the lifestyle of the first Turks; As a reason to wonder about Uzbekistan, cultural and historical similarities as they want to see. According to these results, it shows us that teacher candidates are curious about the Turkish republics, and they are more interested in closer places where the priority is going far away and the desire of the Turks to explore their homelands and cultures plays a role.

Key Words: Turkish republics, social studies, teacher candidate, Curiosity

Giriş

Türk Dil Kurumuna göre merak bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek olarak belirtilmektedir (Web1). İnsanın öğrenmesinin temelinde merak duygusu vardır. Merak duygusu ile hareket eden insanoğlu yeni birçok icatlar bulmuş, birçok yeni yerler keşfetmiştir.

Psikoloji sözlüğünde ise özellikle yeni ve ilginç şeyleri araştırma, inceleme, bilgi toplama dürtüsü (Budak, 2005: 500) olarak tanımlanan merak, var olan bilgiyle, merak edilen bilgiyi elde etme arasındaki boşluk, yeni bilgiye ulaşmaktan kaynaklanan bir yoksunluk duygusudur (Renner, 2006: 305; Aktaran, Kurtbaş, 2011: 21).

Bebekler, doğuştan merak duygusuna sahiptir. İlk başta bedenlerini ve çevreyi keşfederler. Daha sonra yürümeye ve etrafi karıştırmaya başlarlar. Merak ederler. Büyümeye başladıkça ise soru sorarlar. Öğrenme isteği de bu şekilde gelişir ve temelleri atılır (Aksoy, 2019). Carnegie Mellon Üniversitesi'nden Prof. George Loewenstein, bir grup üniversite öğrencisine sorular sorar ve bu soruların yanıtlarını kendisi verir. İkinci gruba da aynı soruları sorar ama yanıtları vermeden önce öğrencilerden yanıtları tahmin etmelerini ister. Bu sırada öğrencilerin beyin faaliyetlerini (fMRI teknolojisiyle) inceler. Birinci gruptakiler soruların yanıtlarını hemen öğrendikleri için, beyinlerinde herhangi bir hareketlilik oluşmaz ve konuya ilgilerini kaybederler. İkinci gruptakilerin beyininde ise büyük bir hareketlilik oluşur. Zihinleri, soruyla yanıt arasındaki boşluğu doldurmak için çaba gösterir. Bu öğrenciler, aynı zamanda, yaptıklarından çok keyif alırlar. Merak insana enerji ve keyif verir. İnsanlık tarihindeki bütün keşifler ve buluşlar merak sayesinde olmuştur. İnsanlar, gördüklerinin ötesini merak ettikleri için, dünyanın yuvarlak olduğunu; güneşin neden akşamları kaybolduğunu merak ettikleri için dünyanın döndüğünü keşfetmişlerdir. Merak olmadan bilim olmaz. Yeni kavramların ve yeni teorilerin gelişmesini sağlayan insanın merak duygusudur. Albert Einstein kendinden bahsederken “Hiçbir özel yeteneğim yok; yalnızca merak tutkusunu olan bir insanım.” demiştir (Bozkurt, 2019).

Üniversite öğrencilerinin Türk dünyası bilgisine yönelik ülkemizde bazı çalışmalar yapılmıştır. Alım (2009) Coğrafya Eğitimi öğrencilerinin Türk dünyası algılarını bilgi testi ve açık uçlu sorularla, Aksoy ve Karaçalı (2015) 7. sınıf öğrencilerinin zihin haritasında Türk dünyası algısını dilsiz harita üzerinde bu ülkeleri bulmalarını isteyerek, Topal ve Sezer (2016) ise üniversite öğrencilerinin Türk Dünyası coğrafyasına ilişkin farkındalık düzeylerinin harita ve bayrak bilgisi ile ve açık uçlu soru ile tespit etmişlerdir. Bu çalışmalar dışında Tuncel (2002) öğrencilerin zihinlerindeki İslam algısına harita çizerek ulaşmaya çalışmıştır. Ünal (2008) İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi "Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası" ünitesinde geçen haritaların kullanılabilirlik düzeyi belirlenmiştir. Tokcan ve Balcı (2016), öğretmen adaylarının Türk dünyası devletlerini haritada saptama düzeyini tespit ederken, Tokcan ve Karaca (2016) ise öğretmen adaylarının bağımsız Türk Cumhuriyetleri bayrak ve başkent bilgisini incelemiştir. Fakat yapılan literatür taramasında öğretmen adayı veya herhangi bir grup üzerinde Türk dünyasından hangi ülkeleri merak ettikleri ve ziyaret etmek istedikleri yönünde bir çalışma olmaması nedeniyle bu çalışma yapılmaya karar verilmiştir.

1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, öğretmen adaylarının hangi bağımsız Türk Cumhuriyetini merak ettiğini, ziyaret etmek istediğini ve bunun nedenlerini ortaya koymaktır.

2. Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma desenine uygun olarak yapılandırılmıştır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmış olup doküman

incelemesi, bir araştırma problem hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Belgesel gözlem veya belgesel tarama olarak da nitelendirilen doküman inceleme, araştırma konusuyla ilgili mevcut kayıt ve belgeleri incelemeye olanak sağlaması, mevcut durumla ilgili genel eğilimleri, alternatif düşünce ve fikirleri ortaya koyma fırsatı tanınması gibi özellikleri ve amaca uygun olması nedeniyle bu çalışmada kullanılmıştır (Çepni, 2018).

3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde öğrenim gören 113 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin bilgileri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Kadın	Erkek	%
2	21	16	32.7
3	30	12	37.2
4	20	14	30.1
Toplam	71	52	100

Tablo 1 incelendiğinde adayların %62,8’inin kadın (71); %37,2’sinin (52) erkek öğretmen adayı olduğu görülmektedir. Araştırmaya “Türk Dünyası” ile ilgili temel dersleri almayan 1. Sınıf öğrencileri dâhil edilmemiştir. Çalışma grubunda yer alan her aday, kadın ve erkek olarak

sırayla numaralandırılmış; bulgular ve yorum kısmında görüş alınan kişilere buna göre numara verilmiştir.

4. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak sınıf düzeyi ve cinsiyet bilgileri dışında “Hangi Türk Cumhuriyeti’ni merak ediyorsun, görmek istersin? Neden? Yazan bir veri toplama kâğıdı dağıtılmış ve adayların bu kâğıda cevap yazmaları istenmiştir.

5. Verilerin Analizi

Çalışma sonucunda elde edilen veri kâğıtları tek tek incelenmiş önce öğretmen adaylarının hangi ülkeyi merak ettiği kategorik olarak sınıflanmış, bunların frekans ve yüzdesi alınmış, sonra niçin bu ülkeyi merak ettiklerine dair cevaplar incelenerek ortak görüşler bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

6. Bulgular ve Yorumlar

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Merak Ettikleri Türk Cumhuriyetleri

Merak Edilen Ülke	<i>f</i>	%
Azerbaycan	45	39.8
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)	25	22.1
Kazakistan	17	15.0
Kırgızistan	13	11.5
Türkmenistan	10	8.9
Özbekistan	3	2.7

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en fazla merak ettikleri Türk Cumhuriyetleri sırayla Azerbaycan (%39,8), KKTC (%22.1), Kazakistan (%15), Kırgızistan (11.5), Türkmenistan (%8.9) ve Özbekistan ise (%2.7) olmuştur.

Öğretmen adaylarının bu ülkeleri merak etme nedenlerine verdikleri cevaplar analiz edildiğinde en fazla verilen cevaplar şu şekilde yer almıştır.

Azerbaycan

“E25. Birbirimize yakın olmamız, kardeş ülke olmamız, iki devlet bir millet olmamız.”

“K33. Kültür bakımından yakın olmamız.”

“K20. Şivelerinin güzel olması.”

“K51. Hocalı katliamı ve Karabağ sorununda onlara destek olmak için.”

KKTC

“E3. Tatil yapmak ve gezmek için.”

“K12. Deniz ve kumsalları güzel olması.”

Kazakistan

“K18 İlk ata yurdumuz olması.”

“K26. Geniş ve farklı coğrafyaya sahip olması.”

Kırgızistan

“E29 Türklerin ilk ata yurtlarından biri olması.”

“E32. Tanrı Dağları ve Işık Gölü'nü görmek için.”

“K56. Kültürlerini tanımak için.”

“K9. Cengiz Aytmatov'un romanlarındaki yerleri görmek için.”

Türkmenistan

“K7. Kültürlerinin bize yakın olması.”

“K59. İlk Türklerin yaşam şekline en yakın ülke olması.”

Özbekistan

“K47. Kültürünü merak ettiği için.”

“E49. Buhara, Semerkant gibi tarihî Türk şehirlerini görmek için.”

“K60. Pilavının meşhur olması.”

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının Türk Cumhuriyetlerini merak etmeleri ve görmeye önceliğin yakından uzağa doğru ilerlediği daha yakın yerleri daha fazla merak ettikleri ve Türklerin ana yurtlarını keşfetme arzusu rol oynamaktadır denilebilir. Öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikisi (%61,9)'unun merak ettiği iki ülke bize yakın olan Azerbaycan (%39,8) ve KKTC (%22,1) olmuştur. Bu sonuçlar Aksoy ve Karaçalı (2015), Topal ve Sezer (2016); Tokcan ve Balcı (2016), Tokcan ve Karaca (2016) tarafından Türk dünyası üzerine yaptıkları çalışmalarla uyumludur. Aksoy ve Karaçalı'nın (2015) 7. Sınıf öğrencilerin harita bilgisine dair yaptıkları çalışmada öğrencilerinin haritada en iyi bildikleri ülke KKTC en az bildikleri ülke ise Kırgızistan olmuştur. Topal ve Sezer'in (2016) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin bağımsız Türk devletleri içinde haritada yerini en iyi bildikleri ülke Azerbaycan ve KKTC olurken, en az bildikleri ülke Kırgızistan olmuştur. Tokcan ve Karaca (2016) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının bayrağını ve başkentini en iyi bildikleri ülke Azerbaycan olurken; öğretmen adaylarının hem bayrak hem de başkentini en az bildikleri bağımsız Türk Cumhuriyeti Özbekistan olmuştur. Tokcan ve Balcı'nın (2016) yaptığı araştırmada ise öğretmen adaylarının haritada yerini en iyi bildikleri Türk Cumhuriyeti KKTC olurken, KKTC'den sonra

öğrencilerin haritada yerlerini bildikleri diğer ülkeler sırayla Kazakistan ve Azerbaycan olmuştur.

Öğretmen adaylarının en merak ettikleri ülkelerin yine diğer çalışmalarda en iyi yerini bildikleri Azerbaycan ve KKTC olması, adaylarının yerlerini daha iyi bildikleri yani zihinsel olarak daha fazla bilgiye sahip oldukları yerleri merak ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Azerbaycan ve KKTC dışındaki ülkelerde ise merak nedenleri arasında kültürel yakınlık, tarihî bağlar ön plana çıkmıştır. Yani öğretmen adayları özellikle aldıkları derslerin de etkisiyle Türk Cumhuriyetlerindeki kültürel durumu ve tarihî eserleri de buraları görmek için bir sebep olarak göstermiştir. Tüm bu sonuçlara göre öğretmen adaylarının Türk Cumhuriyetlerini merak etmeleri ve görmede önceliğin yakından uzağa doğru ilerlediği, daha yakın yerleri daha fazla merak ettikleri ve merak duygularında Türklerin ana yurtlarını, kültürlerini keşfetme arzusunun da rol oynadığını bize göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre şu öneriler yapılabilir:

Bu çalışma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerine yapılmıştır. Çalışma farklı üniversitelerdeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarına ya da farklı anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarına uygulanabilir.

Bu çalışma sadece eğitim fakültesinde uygulanmıştır. Farklı fakültelerdeki öğrencilere veya ortaöğretim, ilköğretim düzeyindeki öğrencilere uygulanabilir.

Çalışma Türk dünyası ülkeleri üzerine yapılmıştır. Çalışma kıtalara göre veya dünya üzerindeki ülkelere göre genel olarak da yapılabilir.

Kaynakça

- Aksoy, B. ve Karaçalı, H. (2015). 7. Sınıf Öğrencilerinin Zihin Haritasında Türk Dünyası Algısı. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Nisan, 1-14.
- Aksoy, T. (2019). İnsanların ilerlemesinin temelinde merak duygusu vardır. 12.05.2019 tarihinde <https://www.temelaksoy.com/insanin-ilerlemesinin-temelinde-merak-durtusu-vardir/> adresinden alınmıştır.
- Bozkurt, B. (2019). Çocuklarda merak ve öğrenme ilişkisi. 15.06.2019 tarihinde <https://www.uplifers.com/cocuklarda-merak-ve-ogrenme-iliskisi/> adresinden alınmıştır.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma Projelerine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kurtbaş, İ. (2011). Merak(ın) Sosyolojisi Psikolojik Dürtü, Sosyal Uyarıcı, Kültürel Nosyon ve İdeolojik Bir Konsept Olarak “Sosyal Merak”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 18-58.
- Tokcan, H., Balcı, M. (2016). Öğretmen Adaylarının Türk Dünyası Devletlerini Haritada Saptama Düzeyleri. İİ. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, Gaziantep Üniversitesi Nizip Eğitim Fakültesi, Nizip, 5-7 Mayıs 2016. (E kitap e-İSBN: 978-605-318-655-7)
- Tokcan, H. ve Karaca, A. (2016). Öğretmen Adaylarının Bağımsız Türk Cumhuriyetleri Bayrak ve Başkent Bilgisi. İİ. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, Gaziantep Üniversitesi Nizip Eğitim Fakültesi, Nizip, 5-7 Mayıs 2016. (E kitap e-İSBN: 978-605-318-655-7).
- Topal, E. ve Sezer, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Türk Dünyasının Coğrafyasına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 96-113.
- Tunçel, H. (2002). Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 83-103.

Ünal, F. (2008). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yurdumuzun Komşuları Ve Türk Dünyası Ünitesinde Geçen Haritaların Kullanılabilirlik Düzeyi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Web1. <http://sozluk.gov.tr/>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.